

Referanser: KM 07/17

Arkivsak: 17/01476-2

Saksdokumenter:

KR 60.1/17 KIFOs grunnbevilgning fra Den norske kirke 21.11.docx

KR 60.2/17 Årsmelding 2016 KIFO.pdf

KR 60.3/17 Tilskuddsbrev til KIFO 2017 .pdf

Vurdering av det årlige tilskuddet til KIFO

Sammendrag

Kirkemøtet ba i 2017 Kirkerådet utrede konsekvensene av kutt i tilskuddet til KIFO og vurdere redusert støtte fra budsjettåret 2018. Kirkerådet har bedt KIFO om å vurdere hva kutt i grunnbevilgningen kan ha av konsekvenser og på bakgrunn av dette har Kirkerådet foretatt en vurdering av ulike alternativer. Kirkerådet ser at eventuelle kutt i tilskudd til KIFO, nærmest uansett størrelse, vil ha store konsekvenser for fortsatt drift av KIFO. Kirkerådet skal drøfte saken med henblikk på å gi sin innstilling til Kirkemøtet 2018.

Det legges ikke opp til at eventuelle kutt skal ha innvirkning på budsjettåret 2018.

Forslag til vedtak

Kirkerådet drøftet konsekvenser av kutt i tilskuddet til KIFO og ber direktøren fremme saken til ny behandling på Kirkerådets møte i januar 2018. På bakgrunn av de vurderinger Kirkerådet har gjort fremmes det i januar en innstilling til Kirkemøtet.

Kirkerådet ber også styret i KIFO om en vurdering av denne saken innen 5. januar 2018.

Et eventuelt kutt i tilskuddet til KIFO skal ikke ha innvirkning på budsjettåret 2018.

Innholdsfortegnelse

Referanser: KM 07/17	1
Vurdering av det årlige tilskuddet til KIFO	1
1. Bakgrunn	2
2. Historie og bakgrunn	2
3. KIFOs produksjon i perioden 2012 – 2016 – en oversikt	4
4. Kirkerådets økonomiske bidrag	7
5. Universitets- og høyskolesektoren – noen utviklingstrekk	9
6. Kirkerådets behov for analyser, rapporter og evalueringer	10
7. Bør Kirkerådet påta seg et hovedansvar for generell kirke- og religionsforskning i Norge?	12
8. Konsekvenser - KIFO.....	12
9. Alternativer.....	13
10. Anbefaling.....	16

Saksorientering

1. Bakgrunn

Kirkemøtet vedtok i 2017 i sak KM 07/17, som omhandlet Kirkemøtets fordeling av midler for 2018 og orientering om budsjett for 2017, følgende:

Kirkemøtet ber Kirkerådet utrede konsekvensene av kutt i tilskuddet til KIFO og vurdere redusert støtte fra budsjettåret 2018. Saken forelegges Kirkemøtet 2018.

Komiteen som behandlet saken under Kirkemøtet gjorde følgende merknad:

6. På bakgrunn av den økonomiske situasjonen i Den norske kirke har komiteen drøftet muligheter for omprioriteringer. Komiteen ber Kirkerådet utrede konsekvensene av kutt i tilskuddet til KIFO og vurdere redusert støtte fra budsjettåret 2018. Saken forelegges Kirkemøtet 2018.

Kirkerådet har igangsatt utredelsesarbeidet med å vurdere hvilke konsekvenser en redusert støtte til KIFO vil medføre, saken fremmes for Kirkerådet på møtet i desember 2017.

2. Historie og bakgrunn

Stiftelsen KIFO ble etablert i 1993 og er lokalisert sentralt i Kvadraturen i Oslo. Instituttet hadde i 2016 8 ansatte i varierende stillingsbrøker. Disse stillingsbrøkene utgjorde totalt sett

7 årsverk, hvorav 6 var forskere. Instituttet har kompetanse primært innen religions- og samfunnsvitenskapelige disipliner, med ansatte som har utdanning innen sosialantropologi, statsvitenskap og ulike former for sosiologi. Instituttet arbeider i hovedsak med forskning og formidling av forskning knyttet til de områdene som er presentert i formålsparagrafen, med hovedvekt på empirisk forskning.

KIFO er en stiftelse og er regulert av Lov om stiftelser. KIFO er dermed en selveid institusjon. Stiftelsen har et styre og representantskap. Hvem som sitter i styret for stiftelsen og hvilke hovedsamarbeidspartnere som møter i representantskapet, fremgår av årsberetningen for 2016 som vedlegges saken

KIFO har i dag følgende formål, i henhold til vedtektenes § 2:

- drive og stimulere til forskning kring kyrkje, religion og livssyn i samfunnet
- drive utgreiings- og utviklingsarbeid i same fagområdet
- formidle forskning og forskingsresultat til brukarane; til kyrkjelydane, samfunnet og den offentlege debatten.

For ytterligere omtale av KIFO – Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning - vises det til årsmelding for 2016, vedlegg 3 i denne saken.

Kirkemøtet gjorde i 1988 følgende vedtak i sak KM 14/88:

1. Kyrkjemøtet ser trongen for eit senter for forskning i samtid og kyrkje og ser det som ynskeleg at «Stiftinga Kyrkjeforskning» vert etablert.
2. Det er ein føresetnad for ei slik etablering at ein finn fram til ei tenleg finansieringsordning. Dersom ein tek sikte på å nytta midlar frå Særfond II til dette føremålet, må dette skje under omsyn til ei samla vurdering av korleis desse midlane bør nyttast. Vidare må det leggjast vekt på å få i stand eit godt samarbeid med andre institusjonar som driv forskning som er viktig for kyrkja, mellom anna dei teologiske fakulteta, IKO og dei diakonale institusjonane.
3. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet arbeide vidare med desse spørsmåla med sikte på ny handsaming av saka på Kyrkjemøtet i 1989.

Det viste seg vanskelig å finne en tilstrekkelig finansieringsordning de første årene slik at fremdriften som Kirkemøtet la opp til ikke ble fulgt. Våren 1991 ble saken utredet på ny og Kirkerådet fremmet en ny sak for Kirkemøtet i 1992: Kirkemøtet vedtok følgende i sak KM 11/92 Stiftinga Kyrkjeforskning, vedtaks punkt 1:

Kyrkjemøtet sluttar seg til planane om å etablere ei sjølvstendig stifting som skal ha i oppgåve å stimulere til, drive og formidle forskings-, utgreiings- og utviklingsarbeid i kyrkja.

Vedtaket var nesten enstemmig. Det ble fremmet et alternativ om at saken skulle sendes tilbake til Kirkerådet for utredning av «enklere alternativ () uten å danne et eget senter for kirkeforskning». 7 representanter stemte imot. Kirkerådet var hovedstifter og en rekke høyskoler og teologiske utdanningsinstitusjoner ble invitert med som medstiftere.

KIFO, Kirkeforskning, ble opprettet 22. mars 1993 av Kirkerådet etter oppdrag fra Kirkemøtet 1992. I 2014 endra stiftelsen navn til *KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning*.

Navnendringen ble begrunnet med at navnet ikke var dekkende for stiftelsens virksomhet. Med henvisning til vedtektenes paragraf 2 første strekpunkt hvor det heter at «KIFO har som føremål å drive og stimulere til forskning kring kyrkje, religion og livssyn i samfunnet» ble navnet endret til *KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning*. En premiss for endringen var at dette ikke skulle medføre endring i KIFOs kirkelige profil.

Kirkerådet har skutt inn 300.000 som stiftelseskapital. I tillegg til grunnbevilgning betaler Kirkerådet årlig medlemskontingent på lik linje med de andre hovedsamarbeidspartnerne i KIFO.

Opprinnelig var KIFOs styre satt sammen av alle hovedsamarbeidspartnerne, Kirkerådet utpekte tre styremedlemmer, hvorav styreleder. Etter vedtektsendring i 2005 ble et representantskap opprettet og antall styremedlemmer vesentlig redusert. Kirkerådet utpekte styreleder og fikk tre medlemmer i representantskapet, hvorav leder. Siste vedtektsendring skjedde i 2016 da Kirkerådet overtok rollen som tilskuddsforvalter fra departementet. Endringene ble gjennomført blant annet for å sikre KIFOs autonomi som stiftelse og som uavhengig forskningsinstitutt. Av et styre på 5 medlemmer peker Kirkerådet nå ut ett medlem. Det er ikke lenger vedtaksfestet at Kirkerådet utpeker leder. Alle hovedsamarbeidspartnerne har en representant hver i representantskapet, Kirkerådet oppnevner her leder.

3. KIFOs produksjon i perioden 2012 – 2016 – en oversikt

Kirkerådet har med tabellen nedenfor ikke ment å gi et fullstendig bilde av aktivitet ved KIFO, men å gi en viss oversikt. Eksempelvis publiserer KIFO også tidsskriftet *Nordic journal for Religion and Society* og arrangerer flere åpne forskningsseminarer, i tillegg til det som fremkommer her. For andre aktiviteter vises det til KIFOs nettsider.

	Totalt i perioden 2012 - 2016	2016	2015	2014	2013	2012
Bøker	7	0	1	1	2	3
Artikler i bøker	58	7	13	7	18	13
Artikler i tidsskrift	21	5	3	7	4	2
Rapporter	30	2	4	5	6	13
Bokanmeldelse i vitenskapelig tidsskrift	3	2	-	-	1	-
Fremtreden i media: Kronikker, artikler, intervjuer	286	76	55	50	51	54
Bedømmelseskomiteer	18	2	3	1	4	8
Invitert presentasjon ved vitenskapelig konferanse	36	5	3	11		7
Paperpresentasjon ved vitenskapelig konferanse	49	8	9	23	9	-

Foredrag og forelesninger	138	35	32	29	24	18
Annet - 2012*	61*					61*

* I årsmeldingen for 2012 er det en «annen» kategorisering som ikke videreføres. Derfor er det ikke registrert aktiviteter på etterfølgende år.

KIFOs forskning og formidling

KIFO har bidratt til evalueringer for Den norske kirke, både gjennom oppdrag gitt av Kirkerådet eller Kirkedepartementet, ved å gi bidrag til prosjekter ledet av andre forskningsmiljøer, gjennom egen initiert forskning og ved å publisere doktorgradsavhandlinger. KIFO har gjennom sine åpne seminarer og gjennom mediene bidratt til å opplyse en bredere allmenn debatt om kirkens utvikling og empiriske endringer i det religiøse landskapet.

Blant KIFOs publikasjoner finner man utredninger av stat-kirke høringene, analyser av kirkeordningen, undersøkelser av prestenes og andre kirkelige ansattes arbeidsmiljø og evalueringer av ulike sider ved Trosopplæringsreformen. KIFO har evaluert eller deltatt i evalueringer av «prostereformen» og gudstjenestereformen. Demokratiutviklingen og de siste kirkevalgene har blitt evaluert av KIFO, delvis i samarbeid med valgforskere på Institutt for samfunnsforskning. KIFO har også undersøkt og analysert medlemsutviklingen i Den norske kirke og oppslutningen om dåp og konfirmasjon blant medlemmer og tilhørige. En del av KIFOs forskning har dreiet seg om Den norske kirkes betydning for norsk samfunnsliv og kultur i bredere forstand. Både kirken som kulturarena, og som kunst og kulturutvikler ved blant annet salmetradisjonen og kirkemusikken. Dette har blitt undersøkt og beskrevet i samarbeid med andre forskningsinstitusjoner. Blant annet har KIFOs forskere analysert kirkens rolle ved offentlige merkedager som lokale 17.maifeiringer, sørge- og minnehøytider ved nasjonale kriser, og som jubileumsarrangør ved store nasjonale minnesmarkeringer som Grunnlovsjubileet i 2014 og Reformasjonsjubileet i 2017.

Tabelloversikt for KIFOs rapporter 2012-2016

Polarisering og kontinuitet: En analyse av kirkevalget 2015	2016
«Et religiøst landskap i endring» Oppslutning om dåp på Østre Romerike	2016
Avsluttet reform eller fortsatt læring og utvikling? Trosopplæring som arbeidsform i menighetene.	2015
«Vi hjelper dem til å ta egne, gode valg» Kristent ungdomsarbeid på rus- og seksualitetsfeltet	2015
Når det røkkes ved tradisjon og tilhørighet. Nedgang i oppslutning om dåp i Oslo bispedømme.	2015
«Det handler om verdensfreden!» En evaluering av rollen Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Norges Kristne Råd og Islamsk Råd Norge har i dialogarbeidet.	2015
Profesjonalisering og frivillighet. Trosopplæringsreformen og samarbeid mellom Den norske kirke og de kristne organisasjonene.	2014
Tilstandsrapport for Den norske kirke 2014	2014
Noe falt i god jord. Den norske kirkes gudstjenestereform sett fra menighetsnivå.	2014
National Symbols in Scandinavia. Documentation Report.	2014
Tilstandsrapport for Den norske kirke 2013.	2013
Trosopplæringsreformen 2012: Oppslutning, tilbud og læringsinnhold.	2013
Når porten gjøres vid. Evaluering av trosopplæringsens breddetiltak.	2013

Når troen tar nye veier En studie av pendling mellom kristne og nyåndelige miljøer	2013
Tilstandsrapport for den norske kirke 2012.	2012
Samarbeid på tvers. Samarbeidet mellom Den norske kyrkja og offentlege institusjonar innan utdanning og kultur. Evalueringsforskning på trusopplæringsreforma.	2012
Stillinger, kompetanse, samarbeid. Om samarbeid og tverrfaglighet mellom stillingstyper og fagområder i trosopplæringsreformen.	2012
Lokale trusopplæringsplanar. Innhold og prosess.	2012
Spørreundersøkelse om kommunenes 17. mai-feiring. Dokumentasjonsrapport.	2012
Menighetenes samvirke med hjemmet. Evalueringsforskning på trosopplæringsreformen.	2012

KIFO har i årenes løp utgitt doktorgradsavhandlinger gjennom en egen bok-serie, Perspektiv serien. Grunnet endringer i forlagsbransjen ble avtalen avsluttet i 2014 og KIFO benytter seg heretter av eksterne forlag for bokutgivelser.

Tabelloversikt for bøker utgitt av KIFO-forskere (forfatter eller redaktør) 2012-2016:

Church Reform and Leadership of Change. (Church of Sweden Research Series 12)	2016
Religionens tilbakekomst i offentligheten? (Universitetsforlaget)	2015
Den offentlige sorgen. Markeringer, ritualer og religion etter 22. Juli. (Universitetsforlaget)	2013
Religionsstatistikk og medlemsforståelse. (Perspektiv nr. 23, Akademika Forlag)	2012

KIFO arrangerer ulike fagseminarer og forskerkonferanser. KIFO-seminarene retter seg primært mot forskere, undervisere og ansatte i Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn. Instituttet har orientert Kirkerådet om at deltakerantallet varierer mellom 40 og 80 personer. I tillegg har KIFO holdt lanseringsseminarer i forbindelse med bokutgivelser og offentliggjøring av forskningsrapporter.

Tabelloversikt for KIFO-seminarer 2012-2016:

«Dåp eller ei? Seminar om forskning på endret dåpspraksis i Norden» Diakonhjemmet 9.11	2015
«Kunsten å grunnlovsjubilere» Tilbakeblikk på 2014-feiringen. Eidsvoll. 11.5	2015
«NOREL: Return of religion in the public sphere?» Diakonhjemmet 27-28.03	2014
«Kompetansenettverk i Trosopplæringsreformen» Diakonhjemmet 29.4	2014
«Religion og nasjon 1814-2014» Litteraturhuset 2.12	2013
«Det livssyns åpne samfunn» Diakonhjemmet 28.5	2013
«Den offentlige sorgen etter 22. juli» Litteraturhuset. 12.6	2012
«Kompetansenettverk i Trosopplæringsreformen» Diakonhjemmet 19.4	2012
«The Second International Conference on Confirmation and Christian Youth Work in Europe» Diakonhjemmet 29.-30.5	2012

I budsjettbrev til KIFO har Kirkerådet de senere årene gitt KIFO ett oppdrag; å utforme en tilstandsrapport. For årene 2015-2016 ble tilstandsrapporten erstattet med oppdraget å gi en forskningsbasert evaluering av kirkevalget. Dette representerer en videreføring av tradisjonen fra tiden hvor departementet i de årlige budsjettbrev gav instituttet ett oppdrag.

4. Kirkerådets økonomiske bidrag

Grunnlaget for å gi tilskudd til andre kirkelige virksomheter er basert på sak KM 05/16 om budsjettreglement for Kirkemøtet og inndelingen i fordeling av rammetilskuddet i tre ulike budsjettgrupper, med ulike formål. Kirkemøtet skal vedta en ramme for denne gruppen som skal disponeres av Kirkerådet til disse forpliktelsene. Etter vedtak i sak KM 07/17 fordeler Kirkemøtet kr 25 000 000 til formålet i 2018. Tilskuddet til budsjettgruppen ble i 2017 redusert til kr 23 500 på grunn av Den norske kirkes sin samlede økonomi etter vedtak om statsbudsjettet for 2017.

Virksomhetene som er omfattet av tilskudd er følgende:

- Døvekirkene
- Kristent arbeid blant blinde
- Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning
- Kirkelig ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep
- Samisk bibeloversettelse

Alle tilskudd til disse virksomhetene er i dag en del av statens tilskudd til Den norske kirke og inngår i beregningsgrunnlaget som staten benytter for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn.

Dette er virksomheter som Kulturdepartementet tidligere har gitt direkte støtte til, og som Den norske kirke har videreført. For 2014 var det et krav i tildelingsbrevet at det samlede tilskudd ble fordelt omtrent som i 2013 av hensyn til behovet for forutsigbarhet for tilskuddsmottagerne. Tilskuddene benyttes til lønns-, pensjons- og driftskostnader som virksomhetene har gjort seg avhengig av for å løse de oppgavene de har i dag.

Tilskuddet til KIFO i 2017 var på kr 6 500 000 jf. tilskuddsbrev til KIFO av 15. mars 2017. Målsettingen med tilskuddet er å bidra med driftskapital for å stimulere til forsknings-, utrednings-, og utviklingsarbeid innenfor fagfeltene kirke, religion og livssyn, og å formidle forskning og forskningsresultater til menigheter, samfunnet og den offentlige debatt.

Kirkerådet ser det som nyttig å synliggjøre den økonomiske støtten KIFO har fått, og instituttets økonomiske nøkkeltall. Tabell X-Y viser den nominelle grunnbevilgningen for femårsperioden mellom 2013 og 2017. Den faste grunnbevilgning på i overkant av seks millioner kroner utgjør, slik tabell X-Y viser, hoveddelen av finansieringen til instituttet. Den norske kirke har i tillegg bidratt økonomisk som betaling for bestilte forskningsprosjekt, slik at totale nominelle overføringer for perioden 2013 - 2017 er omkring 34 millioner.

<i>Post 75 Tilskudd</i>	<i>Regnskap 2013</i>	<i>Regnskap 2014</i>	<i>Regnskap 2015</i>	<i>Regnska p 2016</i>	<i>Budsjett 2017</i>
Institutt for kirke-, religions- og	6 040 000	6 250 000	6 379 000	6 500 000	6 500 000

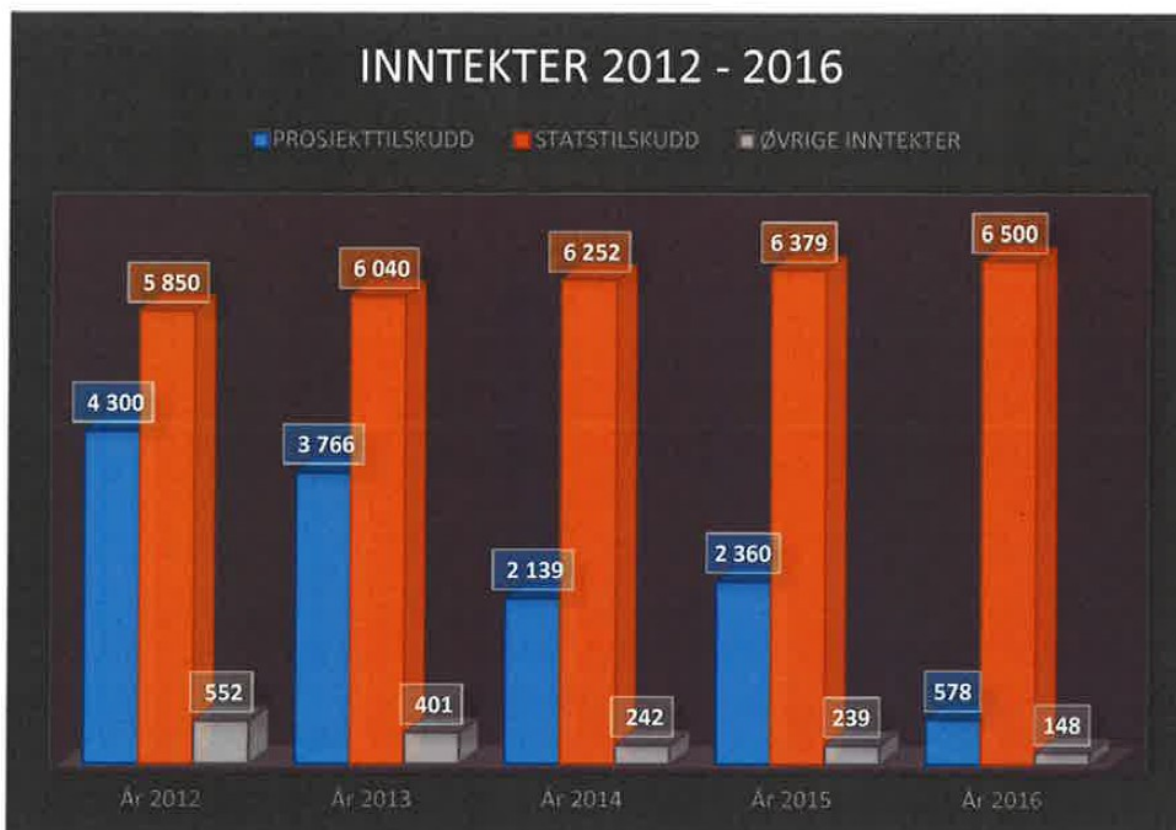
livssynsforskning					
Andre overføringer	103 855 653 680	140 000 57 349 56 045 357 350	300 000 100 000 81 480 308 750	33 900	

Kilde: Kirkerådet og KIFO årsrapporter samt årsregnskap.

I 2012 ble det overført tilskudd direkte fra departementet, men for å få sammenlignbar 5 års periode er dette kompensert på ved å inkludere budsjett for 2017. Det vil øke den nominelle overføringssummen, selv om det forventes at realverdien er lavere. Andre overføringer er en del ulike prosjekttilskudd. De største størrelsene er evalueringer av Kirkevalg i 2015 (300 000) og trosopplæringsreformen (653 680, 308 750 og 357 350)

For 2018 søker KIFO om tilskudd fra Den norske kirke på kr 6 850 000 begrunnet ut fra behov for regulering av tilskuddet ut i fra pris- og lønnsvekstøkning på 2,5 %.

KIFO er, slik tabellen viser, avhengig av Den norske kirke sin støtte for å opprettholde sin

virksomhet. Tabellen viser at tilskuddet til KIFO siden 2012 har økt jevnlig, mens andelen av eksternt finansierte forskningsprosjekter har gått vesentlig ned. Det er normalt at oppdragsmengden varierer fra år til år. Flere utskiftninger i staben av ansatte forskere har ført til færre oppdrag og prosjektsøknader de siste årene. Nye forskere trenger tid til å etablere nettverk og formulere søknader. Dette illustrerer både sårbarheten i et lite forskningsmiljø og betydningen av Den norske kirkes grunnbevilgning. Kirkerådet vurderer det dithen at uten tilskuddet fra Den norske kirke har ikke instituttet lenger midler til drift.

I 2016 er andelen grunnbevilgningen fra Den norske kirke (kr 6 500 000) målt mot instituttets andre inntekter (kr 726 000) på om lag 89%. I 2016 gikk også instituttet med et planlagt driftsunderskudd på kr 560 757, på grunn av utskiftninger i staben. KIFO har imidlertid opparbeidet seg en egenkapital på kr 3 584 800. Kirkerådet gir ikke bevilgning til andre kirkelige fag- og forskningsinstitusjoner.

Kirkerådet vurderer de økonomiske bidragene til KIFO, langt på vei, å bære de samme kjennetegnene som finansiering av et kollektivt gode. Et gode som hele tros- og livssynsfeltet drar nytte av, men som Den norske kirke finansierer.

5. Universitets- og høyskolesektoren – noen utviklingstrekk

Det er en rekke offentlige og private universiteter og høyskoler som leverer forskning og forskningsoppdrag innen religion og kirke. Først og fremst gjelder dette universiteter og høyskoler som leverer kirkerelaterte utdanninger, men også statlige institusjoner er viktige bidragsyttere, som for eksempel Universitetene i Agder, Bodø og NTNU.

Særlig tre utviklingstrekk har gjort seg gjeldende i universitets- og høyskolesektoren etter høyskolereformen med relevans for vurdering av en særlig understøttelse av et selvstendig institutt for religionsforskning:

For det første skjer mye av dagens forskning i utdanningsinstitusjonene. Bestemmelsene om at all høyskoleutdanning skal være forskningsbasert, kombinert med endrede finansieringssystemer, har bidratt til en omfattende forskningsvirksomhet ved utdanningsinstitusjonene.

Videre er det i dag flere forsknings- og utdanningsinstitusjoner som har utvidet sitt faglige repertoar til også å omfatte kirke- og religionsforskning. Også praktisk kirkeforskning, som KIFO var mer eller mindre alene om ved etableringen på 1990-tallet, foregår i dag også ved andre institusjoner. Praksisforskning foregår ved utdanningsinstitusjonene gjerne kombinert med etter- og videreutdanningsprogrammer. Eksempler på slike utdanningsinstitusjoner er Det teologiske menighetsfakultet, VID, Kirkelig utdanning i nord og Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo. Enkelte av disse har større fagmiljøer innen KIFO's fagområder enn KIFO selv.

I oppdragsutlysninger fra Kirkerådet og departementet har KIFO stort sett deltatt på lik linje med andre aktører. Av tilbyderne i slike konkurranser er KIFO den eneste som mottar et større grunntilskudd fra Kirkerådet.

For det tredje har det utviklet seg en sterkere konkurranse mellom de ulike forskningsinstitusjonene – som også har gjort det vanskeligere for små aktører, bl.a. KIFO, å skaffe forskningsoppdrag og eventuelt utvide sin virksomhet.

Kirke- og religionsforskningsfeltet har endret seg. Mange vil også si at feltet i dag er mer spennende og har større behov for forskning og undersøkelser enn noen gang. Det er et større livssynsmangfold i Norge i dag enn det var for 24 år siden, da KIFO ble opprettet.

Samtidig har utdanningsinstitusjoner, også de som i dag er hovedsamarbeidspartnere til KIFO, bygget opp egen kompetanse på de områder som Kirkemøtet på 1990-tallet ville styrke, som empiriske studier, religionssosiologi, samfunnsforskning og kirkestatistikk. Dette gjelder i første rekke Universitetet i Agder, Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo, VID og Menighetsfakultetet.

Ved høyskoler og universiteter er det et bredt tilfang av mastergrads- og i noen grad doktorgradsprosjekter som bidrar til faglig utvikling og som kirken direkte eller indirekte gjør seg nytte av. Ved høyskoler og universiteter er det flere steder robuste miljøer hvor utdanning, etter- og videreutdanning, kirke-/ religions-/ og samfunnsfaglige forskningsprosjekter hører sammen i brede fagmiljøer. Forskning ved universitet og høyskoler er tett knyttet til utdanning og videreutdanning på utdanningsstedene.

Et annet utviklingstrekk er at flere av høyskolene også etablerer et *Råd for samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og arbeidslivet* (RSA). Et av formålene her er å danne møteplasser hvor arbeidsgiver kan bidra med eksterne perspektiv på utdannings- og forskningsaktiviteter, gi råd om utdanning og etter- og videreutdanning og gi råd til utdanningens kobling til innovasjon.

Forskningsinstitutter - utviklingstrekk

Norge har en relativt stor uavhengig instituttsektor sammenlignet med andre land. KIFO hører til blant disse. Mange institutter har de siste årene fusjonert med større utdanningsinstitusjoner slik at det i dag er betydelig færre. Dette har særlig sammenheng med endringene i finansiering av sektoren og kravene til brede tverrfaglige forskningsmiljøer. Instituttene har ulik opprinnelse og historie; noen er offentlige og andre private stiftelser, aksjeselskaper eller andre typer organisasjoner. Instituttene er uavhengige og inngår ofte i ulike allianser eller samarbeidsprosjekter med høyskoler og universitetsmiljøer.

Forskningsinstituttene har som universiteter og høyskoler en samfunnsvitenskapelig og empirisk tilnærming til forskningsområdene. Det kan sies å ha en verdi at det finnes en frittstående instituttsektor som i noen grad konkurrerer med universiteter og høyskoler. Frittstående institutter, som KIFO, er del av større internasjonale nettverk av tilsvarende institusjoner. Slike nettverk bidrar til å vedlikeholde og utvikle internasjonale forskningsnettverk over lang tid. På mange områder kan dette gi viktige supplement til forskning ved universitetene.

Det er ikke uvanlig at slike institutter har en form for grunnfinansiering (eier, fond etc), men som hovedregel har instituttene sin primære finansiering fra forskningsoppdrag. Kirkerådet viser her særlig til Institutt for samfunnsforskning og Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon, FAFO. FAFO mottok i 2016 en *basisbevilgning* på 18,3 mill som utgjorde 17,1 % av de samlede inntektene. Også Institutt for samfunnsforskning ISF mottar i likhet med FAFO en grunnbevilgning fra Norges forskningsråd, for ISF var denne i 2016 på 11 mill og utgjorde 12 % av omsetningen. Som eksempel på mindre institutt har Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK) ingen grunnbevilgning.

6. Kirkerådets behov for analyser, rapporter og evalueringer

Ved siden av et generelt behov for forskning innen kirke og trossamfunn i Norge, ser Kirkerådet at det i årene fremover er et betydelig behov for evalueringer og analyser på en rekke områder. Som eksempler kan nevnes saksområder som IKT-strategi, endrede bemanningsstrukturer, alternative menighetsdannelser, evaluering av strategiplan for samisk kirkeliv, integrering av 2.- og 3.-generasjonsinnvandrere, organisasjonsendringer, trosopplæring og andre kirkefaglige utviklingsprosesser med mer. Det vil også være behov for evalueringer og forskning på reformer av gudstjenesteliv, endringer av ledelsesmønstre i menigheten, erfaringer etter endringer i kirkeordningen, økonomisk-administrative konsekvenser ved organisasjonsendringer og mye mer.

Kirkerådet ser også et behov for jevnlig å innhente surveys og analyser av befolknings- og medlemsutvikling fra ulike byråer og fagmiljøer.

Også i fremtiden vil det bli behov for evalueringsrapporter innen trosopplæring, kultur og kirkevalg. Innen disse feltene har KIFO en fordel hvor KIFO over mange år har hatt evalueringsoppdrag, har kunnet følge fagutviklingen på nært hold og derfor har opparbeidet seg en særskilt kompetanse.

Særlig om behovet for analyse av data

Kirkerådet opplever i dag at det er en betydelig etterspørsel etter både kvantitative og kvalitative analyser fra ulike deler av kirkens organisasjonsstruktur, både lokalt og nasjonalt. Alle fagmedarbeidere i Kirkerådet benytter i dag ulike data - til evaluering av eget arbeid, planlegging av nye aktiviteter, til foredrag og ulike former for dokumentasjonsarbeid. Fagmedarbeidere utnytter datagrunnlag også til å utvikle styringsindikatorer knyttet til arbeidet med mål- og resultatstyring.

Analyse av data er også nødvendig i bispedømmerådene og Kirkerådets rapportering om hvordan offentlige tilskudd er benyttet til kirkelig aktivitet og hvordan oppfyllelsen av de mål man har satt har vært.

Det er et betydelig forbedringspotensiale i å tolke foreliggende data. Det foregår i dag en beskjeden koordinering av arbeid med analyse av data mellom Kirkerådet og bispedømmerådene. Først og fremst ved tilrettelegging av ulike datasett, veiledning og sparring med den enkelte medarbeider, støtte til og veiledning av bispedømmerådene og ledelse av en felles datakoordineringsgruppe i Kirkerådet. Kirkerådet utarbeider en del tabeller og analyser av de data som foreligger, men ser at det er et utviklingspotensiale på dette området.

Kirkerådet er eier av en rekke datasett, som tjenestedata, data om kirkens organisasjon, medlemsdata og bemanningsdata. Det er grunn til å tro at Kirkerådet vil overta ansvar også for økonomidata om kirkelige fellestråd.

Kirkerådet mener det er behov for et større miljø i samarbeidet mellom Kirkerådet og bispedømmerådene for koordinering av dataanalyse. Ikke minst bør, som nevnt ovenfor, medlemsundersøkelser, analyser av endringer i medlemsoppslutning vies oppmerksomhet i en tid hvor Den norske kirke også er etablert med selvstendig rettssubjektivitet og hvor regionale og nasjonale organer ikke lenger opptrer på vegne av staten. Medlemsutviklingen bør vies tilstrekkelig oppmerksomhet da dette indirekte eller direkte vil påvirke all virksomhetsplanlegging i Kirkerådet.

Likeledes bør Kirkerådet ha ressurser til å analysere data med sikte på understøttelse av forsøks- og utviklingsarbeid. Det er nødvendig at Kirkerådet selv har en slik ressurs, både knyttet til et statistikk- og analysemiljø og knyttet til de ulike fagavdelingene.

Analyse av data kan skje både på forskningsnivå og på et ikke-forskningsbasert nivå. Det kan vurderes om det er nødvendig å ha forskningskvalitet på deler av analysearbeidet som gjøres, eller om det hadde vært tilstrekkelig med en noe «lavere kvalitet». Det vil også muliggjøre et økt antall bestillinger. Kirkerådet kan følgelig også vurdere hvorvidt kirken selv i større grad skal ta ansvar for å gjennomføre deskriptive analyser. Dette vil fort handle om interne budsjettprioriteringer. Det er Kirkerådets vurdering at analysebehovet primært er på ikke-forskningsnivå.

Behovet for evalueringer og større analyser

Som pekt på ovenfor vil Kirkerådet og bispedømmerådene i fremtiden ha behov for analyse av data og i noen grad større evalueringer/analyser og rapporter innen mange til dels ulike fagområder. Det vil da være naturlig at Kirkerådet også i fremtiden bestiller rapporter fra ulike faginstitusjoner.

Kirkerådet ser det som tjenlig å benytte seg av det mangfoldet som er av ulike tilbydere – på den måten vil en over tid kunne gjøre seg nytte av ulike ledende fag- og forskningsmiljøer i Norge.

7. Bør Kirkerådet påta seg et hovedansvar for generell kirke- og religionsforskning i Norge?

Det er en problemstilling hvorvidt Kirkerådet skal se det som sitt ansvar å gi et grunntilskudd for generell forskning på tros- og livssynsfeltet i Norge. Kirkerådets grunntilskudd til KIFO, hvor en vektlegger KIFOs rolle som et *religionsforskningsinstitutt*, kan et stykke på vei ses på som en forpliktelse Den norske kirke har på vegne av alle aktører innen tros- og livssynsfeltet.

Den norske kirke er, selv etter endringene i relasjon til staten, det suverent største trossamfunnet i Norge. Kirken besitter ved sine sekretariater, nemnder og utvalg og rådsstruktur betydelige ressurser og en særegen posisjon i samfunnet på tros- og livssynsfeltet. Ut fra et folkekirkeperspektiv, hvor kirken har hatt og fortsatt har et betydelig samfunnsansvar, i noen sammenhenger ikke bare for egne medlemmer, men også for alle borgere, kan det begrunnes at Den norske kirke fortsatt skulle påta seg en slik plikt til å gi grunnfinansiering til dette feltet. Noen vil også hevde at kirken som majoritetssamfunn kan og bør ta et ansvar for alle.

Argument mot en videreføring av et slikt ansvar er at når Den norske kirke ikke lenger er statskirke så vil den i større grad opptre som et trossamfunn blant mange. Det er mindre naturlig at kirken i dag tar et helhetsansvar for tro og religion i samfunnet enn tidligere. For trossamfunn utenom Den norske kirke kan det også oppleves unaturlig at kirken på en slik måte viderefører en rolle som oppdragsgiver på vegne av flere trossamfunn.

KIFO er i dag et lite og sårbart forskningsinstitutt og dekker ikke alle fagområder Kirkerådet trenger forskning eller evalueringsrapporter på. I dag finnes en rekke fagmiljøer som ikke var der da KIFO ble etablert, men som er aktuelle for Kirkerådet å benytte.

På den annen side er KIFO, på tross av sin størrelse, et produktivt fagmiljø med forskere som nyter anerkjennelse i fagmiljøet. En rekke prosjekter gjennomføres i samarbeid med andre institusjoner og forskningsnettverk.

KIFO utfører også oppdrag gitt av andre kristelige miljøer / organisasjoner. Ofte er dette små prosjekter uten ekstern finansiering og som i stor grad lar seg gjennomføre med KIFOs grunnfinansiering.

Kirkerådet mener det kan stilles spørsmål om dersom tilsvarende midler hadde blitt brukt på en alternativ måte ved direkte finansiering av enkelte forskningsprosjekt, ville Den norske kirke kunne få mer forskning igjen for ressursbruken, målt ved direkte nytte. Dette ville forutsette en fortsatt bevilgning på Kirkerådets budsjett for å sikre finansiering av slike oppgaver.

8. Konsekvenser - KIFO

Som nevnt ovenfor vedtok Kirkemøtet i januar 2017 å be om konsekvensutredninger til kutt av grunntilskudd til KIFO. Kirkerådet orienterte 6. mars instituttet om at vedtaket var fattet, og under innværende års budsjettmøte ba Kirkerådet KIFO vurdere hvilke konsekvenser en

reduksjon på henholdsvis en og tre millioner kroner i den årlige støtten ville medføre. KIFOs notat 21. november 2017 gir deres syn på de ulike alternativene og vedlegges denne saken. Kirkerådets administrasjon har hatt uformelle samtaler og møter med KIFO om denne saken både vår og høst 2017. Det har vært holdt tre møter hvorav ett møte med Kirkerådets direktør og instituttets styreleder tilstede. På møtene har ulike versjoner av saksorientering til Kirkerådet har vært gjennomgått og KIFO har, i tillegg til sitt eget notat, vært gitt anledning til å gi sine innspill til dette saksdokument.

Kirkerådet tar i dette kapittelet utgangspunkt i de vurderinger KIFO har gjort. I korthet har KIFO omtalt mulige kutt på følgende vis, jf notat av 21. november side 2:

En reduksjon på én million kroner

«Dersom denne reduksjonen skal gjennomføres uten nedbemanning i staben, forutsetter det økte oppdragsinntekter. Ut fra det vi har sagt om oppdragsmarkedet på dette feltet virker dette usikkert. Den mest sannsynlige konsekvensen kan da bli å redusere staben med en stilling. Dette vil være uheldig for et så lite institutt. Et forskningsinstitutt må ha en minimumsstørrelse for å fremdeles være et attraktiv fagmiljø som kan rekruttere og holde på forskere med høy kompetanse. En stillingsreduksjon kan også redusere instituttets evne til å konkurrere om oppdragsinntekter og i neste omgang svekke instituttets økonomi ytterligere.»

En reduksjon på tre millioner kroner

«Å kompensere denne reduksjonen med tilsvarende økning i oppdragsinntekter ansees i dag som urealistisk. Kompensasjon gjennom reduksjon av stillinger vil innebære en halvering av forskerstaben og et institutt på en størrelse som ligger under det vi har omtalt som minimumsstørrelse for denne type virksomhet. I praksis vil dette måtte bety nedlegging av KIFO som selvstendig forskningsinstitusjon.»

Avsluttende vurdering

«KIFOs forskningsfelt har stor offentlig interesse, det er aktuelt, oppgavene er mange og behovet for forskningsbasert kunnskap er stort. KIFO er et lite institutt med relativt få midler, men klarer likevel å produsere og formidle mye kunnskap som har stor relevans for den norske offentlighet, ulike vitenskapelige miljøer og Den norske kirke. I 1996 ble KIFO evaluert og evalueringen slo fast at virksomheten var «liv laga» og at virksomheten burde utvides og få et mer permanent grunnlag. I årsmeldingen for 2016 konkluderer KIFOs styre med at: «Det er vår vurdering at oppdragsgivere, Den norske kirke og det norske samfunnet får mye for pengene når de omsettes til forskningsbasert kunnskap og analyse gjennom KIFO.»»

9. Alternativer

Kirkerådet ser at å foreta vurderinger av kutt i grunntilskudd til KIFO kan skape usikkerhet om KIFOs fremtid. For det første uttrykker slike vurderinger signaler som kan bli oppfattet negativt, både av KIFOs ansatte og av fremtidige oppdragsgivere og samarbeidspartnere til KIFO.

Kirkerådet har likevel, som en oppfølging av Kirkemøtets vedtak, vurdert enkelte alternativer, hvorav ett alternativ er en videreutvikling av dagens ordning. Disse

alternativene fremmes til en åpen drøfting på Kirkerådets møte 7-8. desember, med sikte på å utarbeidet en innstilling til Kirkemøtet på Kirkerådets møte i januar 2018.

Modell 1 – Videreføring

Det første hovedalternativet tar utgangspunkt i en videreføring av dagens finansieringsordning og finansieringsnivå.

Grunnbevilgningen opprettholdes i denne modellen likt, eller tilnærmet likt, dagens nivå, men en kan vurdere om KIFO i større grad enn tidligere kan dekke faglige behov Kirkerådet, og eventuelt bispedømmerådene, skulle ha.

Det kan legges til grunn en tettere dialog og en klarere styring fra Kirkerådet om hvilke problemstillinger og/eller prosjektbeskrivelser som det ønskes svar på. Kirkerådet kan påta seg en klarere bestillerrolle. Det forventes at den direkte nytten Den norske kirke har av KIFO sin forskningsproduksjon økes. Dersom KIFO skal levere på satsningsområdene vedtatt av Kirkemøtet kan det tenkes at en også må se på og nærmere avgrense hvilke kompetanseområder KIFO skal dekke.

Dersom det var mulig å knytte KIFO tettere til Kirkerådets virksomhet kan en se for seg at KIFO kunne ivareta faglige behov Kirkerådet har for statistisk og deskriptiv analyse. Dette vil være et arbeid som må knyttes nært til den løpende mål- og resultatstyringen og krever en form for fortløpende dialog, faglig sparring og nærmest ukentlig arbeid med mål, resultatvurdering og vurdering av måloppnåelse. Stiftelsesformen gir imidlertid KIFO en organisatorisk selvstendighet som for eksempel gjør at Kirkerådet gjennomfører *årlig samtale* med KIFO og ikke *styringssamtale*. Foruten formulering av ett oppdrag i det årlige tilskuddsbrevet praktiserer Kirkerådet i realiteten ingen form for *styring* av instituttet. Stiftelsesformen bygger opp om en tydelig organisatorisk avstand og vil sette begrensninger på hvor nært et samarbeid kan bli.

En kan også se for seg at KIFO innleder samarbeid med andre forskningsinstitusjoner.

Det bør også kunne forutsettes at KIFO kan innhente flere eksternt finansierte forsknings- eller evalueringsprosjekter.

Uansett hvilke formelle endringer en kan se for seg, vil dette være opp til KIFOs styrende organer å ta stilling til.

Modell 2 – Reduksjon på én million

Et alternativ er å foreta en reduksjon i grunnbevilgning på i størrelsesorden én million kroner.

Kirkerådet forventer at et kutt i grunnbevilgningen på én million kroner fort vil tilsvare reduksjon i instituttets bemanning på i størrelsesorden én forskerstilling. Når utgangspunktet er at instituttet allerede har få forskerressurser vil reduksjon av én stilling, etter Kirkerådets syn, bli svært merkbar. For å kunne opprettholde et forskningsmiljø antar Kirkerådet det bør være et visst minimum av forskere tilstede. Hva som kan anses som *kritisk masse* eller en naturlig *grunnstamme* av fagpersoner med forskningskompetanse, er det for

Kirkerådet vanskelig å vurdere, men det antas at KIFO før eventuelle kutt allerede er svært nær, eller allerede er ved, en slik grense.

Det er naturlig å anta at dersom KIFO i større grad må orientere seg mot oppdragsforskningsmarkedet så vil reduksjon i grunnbevilgningen hvert fall på kort sikt medføre en svekket konkurransevne. Kirkerådet er i tvil om reduksjon i grunnbevilgningen vil ha som effekt at oppdragsforskning og inntekt som følge av det, vil kunne øke. Forutsatt at midlene ved det åpne forskningsmarkedet er begrenset, kan det virke krevende for KIFO å kompensere for inntektsbortfallet. Trolig vil mulighet til å vinne anbudsrunder bli redusert ytterligere sammenlignet med dagens situasjon. Særlig kan dette gjelde muligheten for å vinne konkurranser om større forskningsprosjekter.

En konsekvens av dette alternativet, særlig i det tilfellet at bemanningen skulle bli redusert, vil trolig også KIFOs evne til å levere på oppdrag fra Kirkerådet reduseres. Det vil sannsynligvis også redusere kapasiteten KIFO har til å drive forskning som ikke er drevet av eksterne ressurser, KIFOs egen initierte forskning.

Den økonomiske besparelsen i dette alternativet anses som uforholdsmessig liten, sammenlignet med de negative konsekvensene som det forventes vil kunne inntreffe. Dersom Kirkerådet skulle innstille på dette alternativet, bør dette være fordi Kirkerådet over tid ønsker å vri finansieringsordningen fra en grunnfinansiering og over på finansiering basert på oppdragsforskning. Hovedutfordringen i dette alternativet er hvorvidt et slikt marked, eller tilstøtende marked eksisterer, og hvor stort det eventuelt er. Dersom Kirkerådet ønsker en slik overgang, er det tilrådelig med en prosess der instituttet over noe tid får muligheten til å omstille seg til å bli mer selvstendig finansielt fra Kirkerådet.

Modell 3 – Reduksjon på tre millioner

Kirkerådet er enig med KIFO i at dersom grunnbevilgningen halveres eller reduseres i størrelsesorden tre millioner kroner, så vil dette med stor sannsynlighet bety omdanning eller nedleggelse av instituttet. Uten at det kommer inn nye aktører som er villig til å yte grunnbevilgninger til KIFO, antar Kirkerådet at en reduksjon i Kirkerådets bevilgning på dette nivå, på sikt vil kunne resultere i at det ikke lenger vil være noe institutt å gi grunnbevilgning til.

En kan imidlertid se et par ulike scenarier ved et slikt alternativ. For det første kan en se for seg at KIFO inngår en eller annen form for avtale med en av hovedsamarbeidspartnerne eller et egnet institutt eller forskningsinstitusjon med tanke på fusjon. Her kan det være tjenlig at kutt i grunnbevilgningen blir gjennomført på en slik måte at KIFO vil ha tilstrekkelig ressurser til å kunne undersøke både sammenslåing med andre partnere og gjennomføre en omdanning i en eller annen form. Prosessen som i så fall må iverksettes, vil etter Kirkerådets vurdering, kunne ta noe tid. KIFO er organisert som en stiftelse, og dette vil komplisere prosessen noe. Det må også avklares hvordan en eventuell redusert bevilgning kan struktureres inn mot en eventuelt ny organisasjonsform. Det vil være nødvendig at KIFOs organer innleder samtaler med de øvrige stifterne og samarbeidspartnere til instituttet, for å avklare fremtidige muligheter. Kirkerådet har ikke registrert at noen av de aktuelle aktørene som potensielt kunne være naturlige samarbeidspartnere har ytret ønske eller intensjon om at en slik utvikling. Kirkerådet vurderer sannsynligheten for at andre aktører vil komme inn å overta finansieringsansvaret eller inngå forpliktende samarbeid med KIFO som liten.

Modell 4 – Reduksjon på 6,5 millioner kroner

Modell 4 representerer en avvikling av hele grunntilskuddet til KIFO.

Dette vil etter Kirkerådets vurdering være tilnærmet ensbetydende med nedleggelse av instituttet. Kirkerådet vil også her anse det som avgjørende at et kutt i denne størrelsesorden må gjennomføres på en slik måte at instituttet får en mulighet til å undersøke om andre aktører ønsker å påta seg forpliktende økonomisk samarbeid med KIFO. Slik det er redegjort for i modell 3, kjenner ikke Kirkerådet til om det skulle være andre aktører til å overta en slik grunnfinansiering.

10. Anbefaling

Kirkerådet har i henhold til vedtak av Kirkemøtet foretatt en vurdering av ulike alternativer når det gjelder reduksjon av grunntilskudd til KIFO. Det legges opp til en drøfting av de angitte alternativer på møte i desember med sikte på at en endelig innstilling kan fremmes for Kirkemøtet på Kirkerådets møte i januar.

Kirkerådet har i denne vurderingen ikke gått inn på hvordan eventuelle kutt i tilskudd konkret skal gjennomføres, herunder spørsmålet om over hvor langt tidsrom en avvikling av grunntilskuddet skal pågå.

Kirkerådet er klar over at en eventuell nedtrapping av grunntilskuddet også vil ha konsekvenser som vil berøre fellesskapet av KIFOs hovedsamarbeidsparter. Et vedtak om reduksjon i grunntilskuddet ser Kirkerådet for seg bør være gjenstand for drøftinger mellom KIFOs organer, styre og representantskap, og KIFOs samarbeidsparter.

Det anbefales også at styret for KIFO blir bedt om å gi en uttalelse om denne saken innen 5. januar 2018, slik at dette kan tas i betraktning før utforming av saksdokument til Kirkerådets møte i januar 2018.

Kirkerådet legger ikke opp til at et eventuelt kutt i tilskuddet skal ha innvirkning på tilskuddet for 2018.

Saken legges frem for Kirkerådet på møte 7-8. desember hvor Kirkerådet utformer sin innstilling til Kirkemøtet i april 2018.